
Att vara eller inte vara en evangelikal

För många, inom hörhåll för amerikanska medier och partipolitiska kretsar har ordet evangelikal blivit ett rött skynke. Det har förvrängts av politiska kommentatorer, smutsats ner av demonstranter från både vänstern och högern, och vanärats av självutnämnda språkrör som ursäktar olämpligt beteende och språk som ett nödvändigt pris för politisk makt. Samtidigt är det inte skäl nog att överge namnet evangelikal kristen, skriver Brian C. Stiller.

En vän skrev: ”Jag kallar mig inte längre evangelikal.”

Han är reflekterande och välinformerad, men känner sig nu – misstänker jag – generad, och har därför valt att undvika ett uttryck som används av hundratals miljoner kristna världen över.

För många, inom hörhåll för amerikanska medier och partipolitiska kretsar har ordet evangelikal blivit ett rött skynke. Det har förvrängts av politiska kommentatorer, smutsats ner av demonstranter från både vänstern och högern, och vanärats av självutnämnda språkrör som ursäktar olämpligt beteende och språk som ett nödvändigt pris för politisk makt.

Centrum har flyttats, och många evangelikala kristna frågar sig var de passar in.

Jag möter denna fråga som kanadensare, som inte är inblandad i de stora politiska konflikter som präglar vår granne i söder, och som inte har något behov av att presentera mina åsikter om deras utmaningar. Men jag är också medlem i en internationell organisation som bildades år 1846 och som idag omfattar ca 600 miljoner kristna över hela världen.

Därför har jag anledning att vara bekymrad över hur uttrycket evangelikal används, och dess betydelse för världen. Det här är en djupt känslomässig fråga – inte bara för amerikaner.

Det finns tre centrala punkter som detta samtal kretsar kring.

Först finns det en grupp som betraktar sig själva som evangelikala, och som stöder amerikansk konservativ politik, ledarskap och uppfattningar. För det andra finns det sådana som beskriver sig själva som evangelikala, och som avskyr en viss typ av politik och populism, för tillfället personifierat av den amerikanske presidenten: hans språkbruk, hans leverne och hans sociala uppfattningar. För det tredje finns det de som, likt min vän, fortsätter att tro på de grundläggande evangelikala teologiska övertygelserna, men vars överlåtelse gentemot missionsuppdraget har lett till att man undviker att använda ordet, och på så vis slipper bli associerad med dess belastningar.

Spelar detta någon roll? Vore det bästa att (likt ”Red letter Christians” eller ”Followers of the Way”) helt släppa beteckningen, och försöka finna en annan benämning eller etikett? Fungerar det inte bättre att bara kalla sig för kristna, eller Jesu efterföljare?

För att möjliggöra en konstruktiv diskussion kring detta bör vi begrunda dessa punkter, som sedan får bilda ett ramverk för vårt samtal.*

DET ÄR GLOBALT

Samtidigt som den senaste tidens reaktioner på användandet av etiketten evangelikal har uppstått i USA (delvis på grund av de splittringar som följde på presidentvalet 2016) bör inte avgörandet om vilket namn som bäst passar oss globalt vara något vi överlåter åt amerikanerna.

Det är inte USA som bestämmer vad som är viktigt för världen, och vi bör inte ta för givet att det som angår dem ska avgöra vad som är viktigt för resten av världen. Oavsett hur inflytelserika de är – och amerikanska intressen påverkar förvisso resten av världen – så sker den största evangelikal tillväxten i det globala syd (Asien, Afrika och Latinamerika).

Det är där det har skett en explosiv tillväxt av kristna. Till exempel fanns det bara ungefär 50 000 evangeliska kristna i Latinamerika år 1900. Idag finns det omkring 100 miljoner i detta område. Oavsett vilket samtal man har i det här ämnet måste man beakta hur detta ses av andra kristna i andra delar av världen.

Samtidigt vill jag varna för ett liberalt bakslag lika mycket som vi måste akta oss för en konservativ export av ”det amerikanska evangeliet”. Det kommer annars att sluta med att båda sidor försöker tysta majoritetsvärldens röster, och ursprungsbefolkningars sätt att i sina hjärtan och intellekt tolka evangeliet in i sina respektive världar.

DET ÄR ETT SÄTT ATT DEFINIERA

Under århundradena har det utvecklats ett antal igenkännbara etiketter, som är till hjälp för att beskriva kärnan i tron och de kristna traditionernas struktur – till exempel romersk-katolsk, ortodox eller protestantisk mittfåra.

Beteckningen evangelikal är en identitetsmarkör för en stor självmedveten strömning inom protestantismen, som har spridits över världen sedan 1730-talet. (Pingstvännen brukar vanligen placeras inom den evangelikala familjen).

Romerska katoliker utgör 1,2 miljarder. De ortodoxa och mainline-protestanter organiserade genom Kyrkornas världsråd utgör 500 miljoner. Evangelikala kristna utgör 600 miljoner. Om du är pastor i en kyrka vid Nilen, och anklagas för att leda en sekt (en anklagelse som kan få ödesdigra konsekvenser i miljöer med dominanta religiösa majoriteter), men identifierar dig med en global kristen gren med en passande titel – som evangelikal – har det ett stort värde.

Det beskriver emellertid inte bara vilken organisatorisk familj man tillhör. Begreppet evangelikal definierar också ens tro. Wycliffe College, ett anglikanskt teologiskt seminarium vid Torontos universitet, definierar sig som evangelikalt. Dess val av identitet har historiska, teologiska och nutida skäl. På sin hemsida skriver man att man ”är ansluten till Anglikanska kyrkan i Kanada och har en evangelikal och lågkyrklig inriktning”.

Samtidigt har Torontos universitets andra anglikanska college, University of Trinity College, en Anglo-katolsk inriktning.

Sådana identifikationsmarkörer är inte särskiljande; de bjuder in till dialog, inte till avståndstagande eller våld.

DET HAR RÖTTER

Det nytestamentliga ordet evangel kommer från grekiskans εὐαγγέλιον som betecknar allt som avser tillkännagivandet av de goda nyheterna. De goda nyheterna är ingen annan än Jesus från Naset, inte bara information om honom, utan Jesus själv.

Med utgångspunkt i Jesu liv och vittnesbörd, har den tidiga kyrkans rika användande av evangel gett oss en så tydlig definition som över huvud taget är möjlig för att beskriva både nyheternas natur – de är ”goda” – och förkroppsligandet av nyheterna – det är Jesus. Markus inleder sitt evangelium med ”Guds rike är nära, omvänd er och tro på evangeliet” (1:15).

Verbet evangelizo användes i den grekiska översättningen av Gamla testamentet, Septuaginta. I Jesaja 52:7 förkunnar profeten ett glädjebudskap till de judar som befann sig i exil.

DET HAR HISTORIA

Martin Luther, som ”släppte lös” en reformation av den dominerande europeiska kyrkan, valde det här ordet – evangelischel – för att särskilja sin egen rörelse från den kyrka vars huvudsäte var i Rom.

Så småningom blev beteckningen synonym med lutherdomen. William Wilberforce, som drev på det brittiska imperiet att avskaffa slavhandeln, tog med sig beteckningen in i det engelska språket under tidigt 1800-tal, från sina vänskapsrelationer med evangelikala protestanter som vid den tiden spred sig över hela världen.

Begreppet blev snart förknippat med protestanter som försökte förmå samhället att se på människovärdet inom ett bibliskt ramverk. Under det tidiga 1900-talet, då en stor del av den protestantiska mittfåran orienterade sig i riktning mot en mer liberal teologi, ledde oenigheten inom den större protestantiska gemenskapen till debatter kring fundamentalism och modernism. Slutligen, under efterkrigstiden, kom beteckningen evangelikal att beskriva dem som inte var inåtvända i en sektaristisk riktning, men som såg Bibeln som trovärdig, och Jesus som Guds Messias. Det resulter-

rande i en utåtriktad rörelse, in i världen.

IDAG

Den storm som vi nu befinner oss i handlar inte bara om en president, eller om ett avgränsat liberalt samtal som knyter an till nyateismens skandalösa påståenden. Det härrör från en kontrovers som har pågått under en längre tid.

Den amerikanska evangelikala rörelsen har skadats av hårda debatter och åsiktsstrider kring kulturfrågor, ras och etnicitet, debatt kring amerikansk exceptionalism och politisk makt. Den radikala höger som har präglat förort och landsbygd har försökt knyta an till en bredare populistisk strömning, och för att försäkra sig om konservativa domstolar krävdes en ledare som kunde leverera detta.

Individer från den urbana radikala vänstern har försvarat sitt territorium, och använt sin kulturella makt för att ytterligare förvärpa debatten. Båda sidor har demoniserat motståndaren genom att beskriva varandra som fascister eller bolsjeviker.

Samtidigt äger denna tvist rum i huvudsak i ett land. Det är inte hela världen, trots det inflytande som amerikanska medier utövar i att formulera globala debatter, även när det gäller ämnen som har lite med utländska tittare att göra. Hur rasande den än är kommer stormen att bedarra, dock med ett visst fördärv i sina efterdyningar. Att påtvinga hundratals miljoner kristna denna Västvärldsdebatt vore värre än ett misstag; det vore en ny form av intellektuell kolonialism från Väst

VALMÖJLIGHETER

Behöver vi verkligen en etikett för att beskriva vår identitet? Trots allt känner Jesus sina egna. Borde vi inte hålla en lägre profil, och vid vissa tillfällen och situationer undvika att använda uttrycket evangelikal?

Jo, jag tror att det finns tillfällen då detta kan vara förståndigt. Ska vi då söka efter ett annat begrepp, med biblisk stringens och med en ton av vördnad för Kristus?

Jag är öppen för förslag. Problemet med etiketter är dock att de uppstår i kulturella miljöer och tidpunkter. I en värld där själva ordet kristen får somliga att sätta näsan i vädret, finns det väl ändå en risk att valet av en annan benämning också kommer att polarisera inom ett par år? Uppvuxen inom pingströrelsen, en grupp som ofta har marginaliserats, upplevde jag aldrig att

det kändes angeläget att hitta ett annat namn för vår rörelse.

EN VÄG FRAMÅT

Det vi upplever idag kommer inte för alltid att definiera uttrycket evangelikal för världen. Den nordamerikanska rörelsen kommer att röra sig, från att ha setts som kontrollerad av vita evangelikaler, mot ett vidare och mer Kristusförhållande vittnesbörd.

Då, när kristna migrerar till Nordamerika, kommer de att föra med sig biblisk tro. Dagens strider mellan amerikanska minoriteter kommer inte att utgöra det fundament på vilket framtida vittnesbörd vilar. Äldre, vita evangelikaler kommer att få mindre betydelse för vad som definieras som evangelikal tro, när yngre generationer tar över och när migranter ändrar USA:s sammansättning och karaktär.

Motsättningens vindar av i dag kommer med tiden att förlora sin styrka. Ledare från alla sorters kyrkor, universitet, organisationer och rörelser kommer att resa sig och hävda sina åsikter. Motståndskraftiga röster kommer att stå emot den negativitet som i dag förmörkar debatten och styr besluten.

För egen del kommer jag att hålla mig till beteckningen. Dess bibliska budskap genljuder fortfarande. Dess historiska inflytande påminner mig om Kristus, glädjebudskapet. Dess teologiska tyngdpunkt ger mig förankring när allt annat i min kultur är som flyktig sand. Dess budskap om förvandling stärker mig i tanke och gärning. Dess profetiska uppmaning att vara "salt" och "ljus" påminner mig om Jesu uppmaning att älska min nästa.

Och för mina vänner, runt om i världen, så hjälper det dem i deras identitet och vittnesbörd. Den riktigt goda nyheten är evangel, en trofast påminnelse om att Jesus är allestädes närvarande. Han själv är glädjebudskapet.

Brian C. Stiller är Global ambassador för World Evangelical Alliance

* En god hjälp att förstå benämningen evangelikal är David Bebbingtons fyrdelade definition, med ett tillägg:

1. Skriften är vår yttersta auktoritet.
2. Korset är det enda sätt genom vilket våra synder blir sonade.
3. Vikten av personlig omvändelse.
4. Aktivism – att vara ett vittne om Kristus för våra grannar och för samhället.
5. Förtröstan på att den helige Ande verkar med sin kraft i oss.

SEA Papers är Svenska Evangeliska Alliansens (SEA) essäserie inom evangelikal teologi och etik. SEA är ett nätverk av kristna tvärs över samfundsgränserna. Vår vision är:

- att bygga ett nationellt nätverk av evangeliska/evangelikala kristna i Sverige, som tillsammans och i sina olika sammanhang utvecklar och bidrar med evangelikal teologi och tillämpar den i församlingsarbetet, i den teologiska debatten och i samhällsdebatten
- att vara en konstruktiv kraft som i öppenhet, dialog och debatt driver ett evangelikalt perspektiv
- att förmedla impulser från och kontakter med den växande världsvida evangelikala gemenskapen

SEA:s teologiska bas utgörs av Lausannedeklarationen.